

<http://revped.ise.ro>

Print ISSN 0034-8678; Online ISSN: 2559 - 639X

VULNERABLE YOUNG PEOPLE AND SOCIAL INEQUALITY. AN ANALYSIS OF THE SOCIAL SITUATION OF NEETS IN ROMANIA

Tinerii vulnerabili și inegalitatea socială. O analiză a situației sociale a
tinerilor NEET în România

Sebastian ȚOC

Journal of Pedagogy, 2020 (1), 7 - 29

<https://doi.org/10.26755/RevPed/2020.1/7>

The online version of this article can be found at: <http://revped.ise.ro/category/2020/>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Published by:

**CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
UNITATEA DE CERCETARE ÎN EDUCAȚIE**

<http://www.ise.ro/>

<https://rocnee.eu/>

Further information about *Revista de Pedagogie – Journal of Pedagogy* can be found at:

Editorial Policy: <http://revped.ise.ro/editorial-policy/>

Author Guidelines: <http://revped.ise.ro/the-writer-guide-2/>

TINERII VULNERABILI ȘI INEGALITATEA SOCIALĂ. O ANALIZĂ A SITUAȚIEI SOCIALE A TINERILOR NEET ÎN ROMÂNIA

Sebastian Toc*

Școala Națională de Studii Politice și Administrative,
Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română,
București, România
sebastian.toc@politice.ro, sebastian.toc@iccv.ro

Rezumat

În acest articol analizez situația tinerilor vulnerabili din România, cu accent pe tinerii NEET, una dintre categoriile aflate în risc de excluziune socială în spațiul european. Scopul este de a înțelege situația tinerilor care se află în situații de vulnerabilitate, împreună cu problemele specifice sistemului de învățământ, pieței muncii și care decurg din (in)eficiența sistemului de protecție socială. Prima parte a lucrării are ca scop descrierea inegalităților sociale la care sunt expuși tinerii din România. A doua parte propune analiza descriptivă a profilului tinerilor NEET din România și din Uniunea Europeană. Realizez analize secundare utilizând date furnizate de Eurostat pentru a contura un profil al tinerilor NEET din România, date pe care le completez cu informații calitative obținute de la tinerii NEET și asistenți sociali, prezentate într-un raport al Institutului de Statistică și Informații Educaționale (ISE, 2015). A treia parte se concentrează pe problemele cu care tinerii se confruntă la ieșirea din sistemul de învățământ, precum și pe inegalitățile de pe piața muncii și pe aspecte ce țin de eficiența transferurilor sociale în România. Ultima parte este dedicată prezentării unor programe de tineret în contextul austerității.

Cuvinte-cheie: inegalități sociale, piața muncii, politici de tineret, tinerii NEET, vulnerabilitate.

* Asist. univ. dr., Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București, România. Cercetător, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română, București, România.

Abstract

In this article, I analyze the situation of vulnerable young people in Romania, with a focus on NEETs, one of the categories at risk of social exclusion in the European countries. The main objective is to understand the vulnerabilities of young people in relation to the outcomes of the education system, labor market, and the efficiency of the social protection system.

The first part of the paper aims to describe the social inequalities to which young people in Romania are exposed. The second part proposes a descriptive analysis of the NEETs profile in Romania and the European Union. I use quantitative data provided by Eurostat to outline the diversity of NEETs in Romania, complemented with secondary qualitative data collected from NEETs and social workers from a research report published by the Institute of Educational Science in Romania (ISE, 2015). The third part focuses on the problems that young people face when leaving the education system, as well as on labor market inequalities and issues related to the efficiency of social transfers in Romania. The last part aims to analyzing Youth programs in the context of austerity after the global economic crisis of 2008.

Keywords: labor market, NEETs, social inequalities, vulnerability, youth programs.

1. Inegalitatea socială și grupurile vulnerabile în România

Creșterea inegalităților sociale a fost considerată una dintre consecințele inevitabile ale transformărilor structurale din România ultimilor 30 de ani. Acest caracter de „inevitabilitate” a generat o preocupare minoră pentru reducerea acestora. Studiile precum cele ale lui Dragolea (2016), Hatos (2006), Zamfir (2012) sugerează că în perioada de tranziție nu a existat o preocupare politică reală pentru reducerea inegalităților sociale. Aadar, în perioada de tranziție postsocialistă, reducerea inegalităților prin politici sociale și salariale nu a constituit o prioritate, iar după aderarea la Uniunea Europeană lucrurile nu s-au schimbat semnificativ. Una dintre consecințele vizibile a fost că, cel puțin în ceea ce privește indicatorii care măsoară inegalitățile de venituri, România se află printre ultimele locuri în Europa: indicele GINI¹ a crescut de la 24 în 1989 (Zamfir, 2012, p. 26) la 35,1 în 2018 (Eurostat, indicator ilc_di12); raportul S80/S20² a crescut de la 4,5 în 2000 la 7,2 în 2018) (Eurostat, indicator ilc_di11). Inegalitățile pot fi ilustrate în România nu numai prin inegalitatea de venituri, ci și prin prisma accesului inegal la servicii ce influențează calitatea vieții indivizilor: studiile sectoriale privind accesul inegal la educație (Florian & Șoc, 2018; Șoc, 2018), sînt tate

(Precupe u & Pop, 2017), locuire (Briciu, 2016), pia a muncii (Domni oru, 2014; Dragolea, 2008, 2016) sunt ilustrative. Pe de-o parte, inegalit ile sunt determinate de structura economiei, pia a muncii din România fiind puternic segmentat i dominat de locuri de munc cu salarii sc zute. De exemplu, în anul 2018, aproape jum tate dintre contractele de munc încheiate aveau valoarea salariului minim sau erau sub salariul minim, cele mai multe fiind oferite de angajatori priva i (2,5 milioane din totalul de 3 milioane contracte de munc mai mici sau egale cu salariul minim pe economie) (Monitorul Social, 2018). Pe de alt parte, exist decalaje importante între mediul rural i urban, precum i importante diferen e de dezvoltare între regiuni. Exist , totodat , inegalit i de acces la servicii publice între etnicii romi i cei care apar în grupului etnic majoritar (Ra , 2010). De asemenea, chiar dac diferen ele salariale între femei i b rba i au sc zut în România, exist în continuare inegalit i de gen pe pia a muncii, cauzate, în principal, de faptul c este mai probabil ca femeile s aib ocupa ii mai slab remunerate (Domni oru, 2014; European Commission, 2018). Suprapunerea mai multor tipuri de inegalit i a fost rar luat în considerare în procesele de constituire a politicilor publice, analiza inegalit ilor i disparit ilor sociale dintr-o perspectiv intersec ional (Crenshaw, 1991) fiind rar întâlnit în România (Dragolea, 2016, p. 84). De altfel, recomand rile Eurofound (2013) pentru studiul inegalit ii sociale sunt de a urm ri cel pu in trei dimensiuni:

- inegalit i la nivelul rezultatelor (de ex., educa ionale, ocupa ionale, venituri etc.);
- inegalit i în privin a autonomiei indivizilor de a face alegeri/lua decizii;
- inegalit i de tratament (de ex., discriminare).

O problem semnificativ care accentueaz inegalit ile este, în toate rile europene, gradul sc zut de ocupare a for ei de munc în rândul tinerilor. Criza economic din 2008 a afectat în mod particular tinerii, fiind dezvoltate strategii care s le faciliteze re(integrarea) pe pia a muncii în statele membre. Problema continu s persiste i ast zi, ponderea popula iei tinere inactive la nivelul tuturor rilor UE i criza omajului în rândul tinerilor ameninând modelul social european i coeziunea social (Eurofound, 2016). Potrivit datelor din 2018, în România, procentul tinerilor NEET³ cu vârste cuprinse între 15-24 ani era de 14,5%, fa de 10,5% media UE28. Iar în situa ia în care cre tem intervalul de vârst la 15-29 de ani, procentele sunt i mai ridicate: 17% în România, peste media UE28 care e 12,9% (Eurostat,

indicator [edat_lfse_20]). Mai mult, România este țara în care șirul în rândul tinerilor cu vârste cuprinse între 15 și 29 ani a fost constant peste 40% începând cu 2007, cu excepția anului 2018, când 36,4% dintre tineri se aflau în risc de șirurie sau excluziune socială (27,4% în UE28), lucru care afectează participarea la educație și obținerea unui loc de muncă (Eurostat, indicator [ilc_peps01]). Așadar, în contextul îmbătrânirii populației, a scăderii natalității și a fenomenului migrației în străinătate pentru muncă, inclusiv a tinerilor (Sandu, 2010), precum și în contextul globalizării și avansului tehnologic (Brown & Lauder, 2010), există riscul apariției unui dezechilibru între persoanele active contribuabile și cele inactive.

Reducerea numărului de tineri NEET reprezintă o prioritate pentru toate țările europene. Fiind o categorie eterogenă de indivizi, este dificilă elaborarea de politici care să aibă un impact pozitiv asupra problemelor specifice ale diverselor categorii de tineri. De altfel, potrivit ultimului raport Eurofound (2016), tinerii NEET pot fi împărțiți în apte subgrupuri, cu două mai multe decât în raportul precedent (2012), înscris criteriul important rămâne împărțirea între grupul vulnerabil și cel nevulnerabil, ultimul având șanse mai mici de excluziune socială.

Acest articol propune în alegerea situației tinerilor vulnerabili într-un context mai larg, adică în relație cu problemele sistemului de învățământ românesc și ale pieței muncii din România și în legătură cu programele menite să sprijine tinerii. Analiza este relevantă în contextul riscului ridicat de excluziune socială pe care îl experimentează persoanele care nu sunt ocupate. De asemenea, având în vedere că diversitatea categoriei tinerilor NEET a fost recunoscută la nivel guvernamental, este dezirabilă identificarea politicilor adecvate care să susțină incluziunea socială a tinerilor vulnerabili. Pe această temă a existat un interes politic în ultimii ani în România și în celelalte state membre. Au fost implementate programe sub umbrela *Garanției pentru Tineret*⁴, care nu întinde doar tinerii NEET, dar îi are în vedere în programele destinate creșterii calității ocupării, educației continue, sistemului de ucenicie și formare, precum și programe în cadrul *Inițiativei pentru Ocuparea Tinerilor*⁵ prin care au fost alocate fonduri exclusiv pentru reducerea numărului de tineri NEET.

Începând cu anul 2010 a fost construit un indicator cu scopul m sur rii procentului de tineri NEET în fiecare ar din UE, fiind considerat mai relevant pentru situa ia tinerilor din prezent, comparativ cu indicatorii standard care m soar participarea pe pia a muncii, mai ales în contextul vulnerabilit ii acestora pe pia a muncii, în condi iile crizei economice (Eurofound, 2016). Este important în alegerea termenului de NEET i evitarea folosirii eronate a acestuia. De exemplu, nu discut m numai despre tineri dezavantaja i social, existând o diversitate important în interiorul categoriei; o alt utilizare eronată este folosirea sintagmei „tineri care nu vor s munceasc ” care duce la stigmatizarea acestei categorii; tinerii NEET nu trebuie în ele i numai prin prisma statutului lor în raport cu pia a muncii, ci i prin prisma altor factori precum responsabilit i familiale, dizabilitate, boal , care îi determin s nu lucreze (ibid.). Potrivit Eurofound (2012, 2016), cea mai bun clasificare a tinerilor NEET este între tineri vulnerabili i tineri mai degrab nevulnerabili. Spre deosebire de ultimii, primii sunt caracteriza i prin faptul c pot utiliza un stoc limitat de capital economic, social, cultural i se afl în risc de marginalizare social . Cei mai mul i tineri NEET din România fac parte, îns , mai degrab din prima categorie, f când dificil g sirea unor solu ii pentru ie irea din zona de risc de s r cie sau excluziune social .

2. Profilul tinerilor NEET in România i Uniunea European

Cele mai multe ri din Europa se confrunt cu problema tinerilor inactivi care nu se afl nici pe pia a muncii, nici în sistemul educa ional sau în alte tipuri de formare. Datele despre România din această sec iune vor fi analizate comparativ cu media UE28. În contextul acestui studiu, compara ia i raportarea la mediile diverselor grupuri de ri este relevant prin prisma persisten ei problemei ponderii popula iei tinere inactive la nivelul tuturor rilor UE i a omajului în rândul tinerilor (Eurofound, 2016).

Dac în anii ader rii i integr rii în Uniunea European a fost înregistrat o sc dere substan ial a tinerilor NEET, începând cu anul 2009 a urmat o cre tere pân la 18%. O ar similar cu România din punct de vedere socioeconomic, Bulgaria, are un procent asem n tor, aproximativ 2 din 10 tineri fiind într-o astfel de situa ie. Croa ia este, de asemenea, una dintre rile foste socialiste cu o situa ie asem n toare României sau Bulgariei.

Tabelul nr. 1. Procentul tinerilor NEET cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
UE28	15.3	15.0	14.0	11.0	10.9	12.5	12.8	12.9	13.2	13.0	12.5	12.0	11.6	10.9	10.5
RO	21.2	18.4	16.5	13.3	11.6	13.9	16.6	17.5	16.8	17.0	17.0	18.1	17.4	15.2	14.5

Sursa: Eurostat, indicator [yth_empl_150]

Statele din zona mediteranean s-au confruntat constant cu problema omajului în rândul tinerilor, iar criza economică a generat o creștere substanțială a procentului de tineri șomeri, în special în Italia și Grecia, dar și în Spania și Cipru. De asemenea, economia informală este dezvoltată în rile din sudul Europei, în special pentru tinerii și femeile (Ferrera, 2010, p. 623). Aceasta este o posibilă explicație pentru numărul mare de tineri și tinere NEET în rile mediteraneene în contextul crizei economice.

Sub aspectul diferențelor de gen, în România, femeile au o probabilitate mai ridicată să fie NEET, comparativ cu bărbații. Prin comparație, diferența între femeile și bărbați este mai scăzută la nivelul mediei UE28. Dintre rile europene, în cele mediteraneene, inegalitățile de gen sunt mai ridicate, în defavoarea femeilor. Acest lucru confirmă ideile conform cărora femeile au o prezență mai scăzută pe piața muncii în aceste state, ca urmare a suplinirii rolului statului de către familie în asigurarea bunăstării și a serviciilor de asistență socială (îngrijirea copiilor, bătrânilor, persoanelor cu dizabilități etc.) (Ferrera, 2010). Excepție face Spania care și-a redus semnificativ diferențele de gen în urma crizei economice, însă acest lucru s-a produs ca urmare a creșterii mai rapide a omajului în rândul bărbaților.

Tabelul nr. 2. Procentul tinerilor NEET cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani (diferențe de gen)

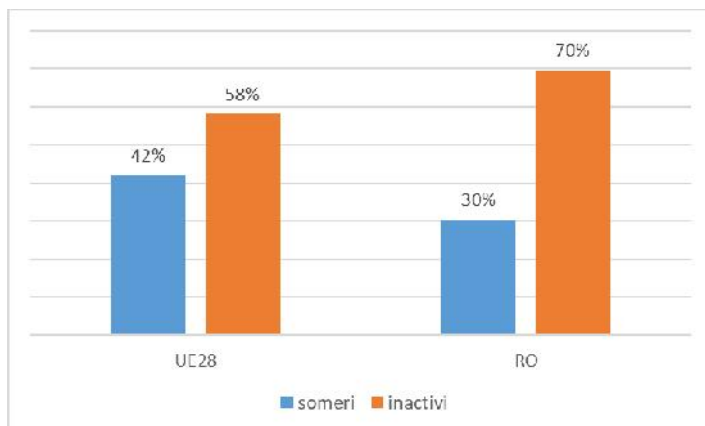
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU28 (M)	12.3	11.9	11	9.8	9.8	12.0	12.4	12.6	13.0	12.8	12.3	11.8	11.3	10.7	10.1
EU28 (F)	18.3	18.1	17	12.2	12.1	12.9	13.2	13.3	13.4	13.2	12.7	12.3	11.9	11.2	10.9
RO (M)	18.3	14.5	13	11.6	8.8	11.2	14.2	16.3	15.2	15.3	15.3	15	14.1	12.1	11.4
RO (F)	24.2	22.4	20.1	15.1	14.5	16.8	19.2	18.7	18.5	18.7	18.8	21.4	20.8	18.4	17.8

Sursa: Eurostat, indicator [yth_empl_150]

O altă caracteristică esențială pentru înțelegerea situației tinerilor NEET din România în raport cu piața muncii, comparativ cu media ărilor europene,

este ponderea omerilor. Dacă în cazul mediei Țărilor europene (UE28), raportul omeri-inactivi (în total tineri NEET) este de 42%-58%, în cazul României, ponderea tinerilor NEET inactivi este de aproximativ 70%. Cei 30% omeri nu trebuie confundați cu omerii care primesc indemnizația de omaj, în categoria celor din urmă intrând cei care nu au un loc de muncă și care au cerut de muncă în mod activ în ultimele 4 săptămâni, sau cei care deja au găsit un loc de muncă pe care îl vor începe în următoarele trei luni. Procentul tinerilor inactivi este unul ridicat în România, însă aproape jumătate dintre tinerii NEET ar dori să muncească, indiferent dacă se află în căutarea unui loc de muncă sau nu (a se vedea Graficul nr. 2); acest procent este ceva mai scăzut, comparativ cu media UE28, unde aproximativ două treimi dintre tinerii NEET au declarat că ar dori să muncească. Mai mult, ieșirea din situația de NEET în cazul tinerilor cu vârste cuprinse între 15 și 18 ani se poate face prin reînscriserea în învățământ, acesta putând fi unul dintre motivele pentru care unii respondenți declară că nu îi caută sau nu sunt disponibili pentru a ocupa un loc de muncă.

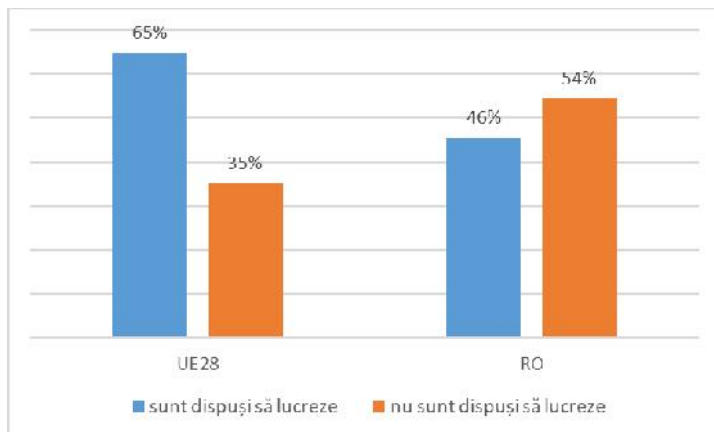
Graficul nr. 1. Raportul dintre omerii inactivi în total tineri NEET cu vârste cuprinse între 15 și 24 (%)

Sursa: Calcule proprii pe datele Eurostat pentru anul 2018, indicator [yth_empl_150]

Analizat dintr-o perspectivă de gen, situația este și mai critică, atât în Europa (UE28), cât și în România. Aproximativ 80% dintre tinerii NEET din

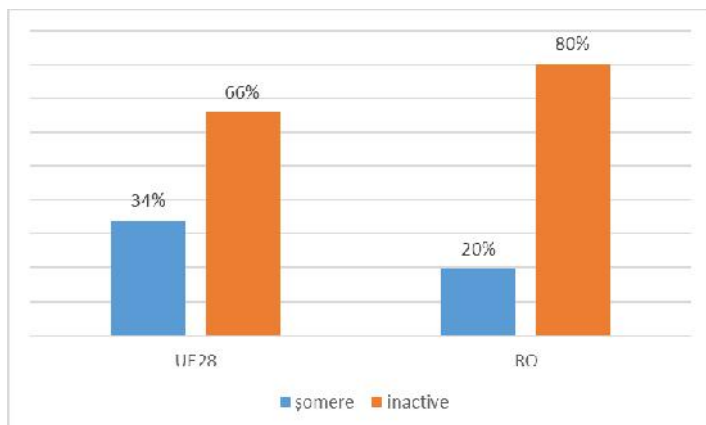
Graficul nr. 2. Raportul dintre cei care declar că sunt dispuși să muncească și cei care declar că nu sunt dispuși să lucreze în economia formală, din total tineri NEET cu vârste cuprinse între 15 și 24

Sursa: Calcule proprii pe datele Eurostat pentru anul 2018, indicator [yth_empl_150]

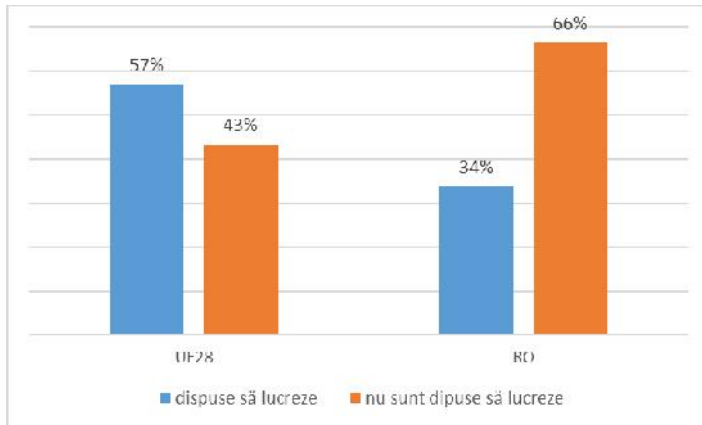
România sunt inactivi, comparativ cu media UE28 care este 66% (a se vedea Graficul 3). De asemenea, 66% dintre tinerele NEET din România nu sunt dispuse a ocupa un loc de muncă, față de 43% în UE28.

Graficul nr. 3. Raportul dintre șomeri și inactivi din total tineri NEET de GEN FEMININ, cu vârste cuprinse între 15 și 24

Sursa: Calcule proprii pe datele Eurostat pentru anul 2018, indicator [yth_empl_150]

Grafic nr. 4. Raportul dintre persoanele care declar că sunt dispuse să muncească și cele care declar că nu sunt dispuse să lucreze în economia formală, din total tineri NEET de gen feminin cu vârste cuprinse între 15 și 24

Sursa: Calcule proprii pe datele Eurostat pentru anul 2018, indicator [yth_empl_150]

Este important de menționat de asemenea faptul că, spre deosebire de media UE28 unde nu există diferențe majore în funcție de gradul de urbanizare, în România, tinerii NEET au o probabilitate mai ridicată să locuiască în rural sau urban mic și suburbii (Eurostat, indicator [edat_lfse_29]). În ceea ce privește nivelul de școlaritate al tinerilor NEET, nu există diferențe semnificative între acestea, ponderea tinerilor NEET fiind asemănătoare între cele 3 categorii: maxim gimnaziu, liceu și postliceal, respectiv studii universitare (Eurostat, indicator [edat_lfse_21]). Pe scurt, următoarele caracteristici sunt esențiale pentru a înțelege contextul în care tinerii ajung să se afle în categoria NEET:

- Locuiesc mai degrabă în mediul rural, orașe mici sau suburbii, decât în urban.
- Nivelul de școlaritate nu este un factor esențial care influențează probabilitatea de a fi în categoria NEET, acestea sunt distribuite aproape egal în grupurile cu nivel de școlaritate scăzut, mediu sau ridicat.
- Jumătate dintre tinerii NEET ar dori să muncească, indiferent dacă se află sau nu în căutarea unui loc de muncă.
- Diferențele de gen sunt importante, ponderea tinerelor NEET fiind mai

mare comparativ cu cea a b rba ilor. De asemenea, este mai probabil ca femeile NEET s fie inactiv e i nedispuse pentru a ocupa un loc de munc , comparativ cu b rba ii.

Profilul tinerilor NEET poate fi completat i de studii cantitative, precum cel al lui Pl e u i al ii (2015), care estimeaz i un num r semnificativ de tineri de etnie rom , tineri din comunit i dezavantajate, afectate de s r cie. Realizat în regiunile Sud-Muntenia i Sud-Vest Oltenia, studiul sugereaz c problemele tinerilor NEET pot fi în elese în contextul lipsei unei „infrastructuri care s genereze oportunit i de ocupare” (Pl e u et al., 2015, p. 127). Oportunit ile sunt mult mai limitate pentru tinerii NEET din mediul rural, probabilitatea ca ace tia s se afle în situa ie de deprivare material fiind ridicat (ibid.). Mai mult, experien a în general negativ a tinerilor NEET cu institu iile i serviciile publice de educa ie, formare i ocupare, dublate de practici discriminatorii, a generat mai degrab o lips de încredere în institu ii publice (ibid., p. 132).

O alt problem important referitoare la tinerii NEET cu vârste cuprinse între 15-24 de ani din România este faptul c mai mult de 25% sunt dificil de identificat, practic sunt „invizibili”: nu sunt înregistra i la agen ii de for de munc , au un nivel de colaritate sc zut i nu au experien în munca formal (Eurofound, 2016). Un studiu al Institutului de tiin e ale Educa iei (ISE, 2015) sugereaz , de asemenea, c în România exist / se manifest o apreciere nefavorabil a consilierilor din cadrul Agen iilor locale i jude ene pentru ocuparea for ei de munc (AJOFM/ALOFM) fa de tinerii inactivi sau afla i în c utarea unui loc de munc prin intermediul acestor agen ii. Consilierii au utilizat atribute individuale, în general negative, pentru a explica num rul mare de tineri care fie nu au un loc de munc , fie nu se afl într-o form de formare: tinerii sunt descri i ca „neserio i” i „dezinteresat i în a- i g si un loc de munc ”, pu ini având o „int în via ”, „dependen i de p rin i”, „nu sunt atra i de coal dar î i doresc bani” (ISE, 2015, pp. 50-51).

3. Tinerii vulnerabili – ie irea din sistemul de înv mânt i dificult ile de integrare pe pia a muncii

Problema tinerilor afla i în situa ie de vulnerabilitate trebuie în eleas i în contextul deficien elor sistemului de înv mânt din România. Monitorul

Educa iei i Form rii actualizeaz anual indicatorii relevan i din domeniul educa ional (Comisia European , 2017, 2018, 2019). Potrivit rapoartelor, România se afl pe ultimele locuri în Uniunea European la majoritatea indicatorilor care ilustreaz situa ia educa iei. În anul 2018, procentul din PIB alocat educa iei a fost de 2,8%. Mai mult, finan area per elev/student e direct propor ional cu nivelul de studii. Astfel, în înv mântul universitar se cheltuie de 2,3 ori mai mult pe student decât se cheltuie cu un elev în înv mântul primar i gimnazial i de 1,8 ori mai mult decât în înv mântul liceal i post-liceal. În acela i timp, rata de p r sire timpurie a colii⁶ este printre cele mai mari din UE, aproximativ 16,4% în 2018 - prin compara ie media UE28 este 10,6%.

Se poate argumenta c exist un num r important de tineri care au finalizat cel mult înv mântul gimnazial i c sunt predispu i s fie în categoria NEET, având în vedere faptul c finalizarea studiilor gimnaziale reprezint o condi ie obligatorie pentru ob inerea unei calific ri. În mediul rural situa ia este i mai problematic în contextul în care rata de p r sire timpurie a colii este 25,4% (Eurostat, indicator [edat_lfse_30]). Nu în ultimul rând, în România s r cia în rândul tinerilor cu vârste cuprinse între 15 i 24 ani a sc zut pentru prima dat sub 40% abia în 2018 (39%), lucru care afecteaz participarea la educa ie i ob inerea unui loc de munc . Situa ia din viitor nu este promi toare, în contextul în care participarea la educa ie este influen at negativ de s r cie, iar procentul copiilor între 6 i 10 ani afla i în risc de s r cie sau excluziune social a sc zut abia în ultimii doi ani sub 50% (nivelul din 2018 era 41%), în timp ce procentul celor cu vârste cuprinse între 11 i 15 ani, afla i în risc de s r cie sau excluziune, era, în anul 2018, de aproximativ 39% (Eurostat, indicator [ilc_peps01]).

Poten ialele probleme la ie irea din sistemul educa ional pot fi ilustrate i de test rile interna ionale PISA. Acestea î i propun evaluarea competen elor de citire, matematic i tiin e pentru elevii de 15 ani. Rezultatele elevilor din România sunt slabe, sub media OECD, iar discu iile cu privire la test rile din 2012, 2015 i 2018 s-au concentrat pe lipsa competen elor de baz , denumite în pres „analfabetism func ional”. Dintre elevii participan i la PISA, aproape 40% sunt sub nivelul 2⁷, adic pot în elege texte i rezolva probleme de dificultate redus (dublu fa de media UE28). Mai mult, impactul statutului socioeconomic al p rin ilor⁸ este unul major: aproximativ 60% dintre elevii

cu un statut socioeconomic scăzut nu au competențe de bază. Dacă împărțim elevii în grupuri în funcție de statutul socioeconomic al părinților, putem spune că lipsa competențelor de bază este de 3 ori mai probabil în cazul elevilor din ultima quartil, comparativ cu prima. În contextul discuției despre tinerii NEET, lipsa competențelor de bază este foarte relevantă, aceasta fiind, cel mai probabil, un impediment important pentru integrarea pe piața muncii, în special a grupurilor defavorizate.

Într-o analiză anterioară am arătat, folosind datele PISA, că factorii care influențează scorurile obținute la citire, matematică și tiine variază semnificativ în funcție de *ocuparea părinților* și de stocul de *capital cultural de înut în familie*, iar dintre resursele școlare, cel mai important factor este *calitatea resurselor educaționale din școală*⁹, care are totuși un efect mai mic, comparativ cu factorii familiari (Coc, 2016, 2018). Inegalitățile nu sunt ilustrate numai de testările internaționale, ci și de testările naționale, pe baza cărora se face repartizarea la liceu. De exemplu, la testările naționale din clasa a VIII-a, în anul 2018 aproximativ 35% dintre elevii din mediul rural au obținut sub nota 5, față de numai 14% în mediul urban¹⁰. Nu în ultimul rând, participarea la educație a elevilor romi a fost și rămâne o problemă constantă în România: doar 38% dintre copiii romi de 4 și 5 ani frecventează grădinița (față de 87% total), 77% dintre tinerii romi cu vârste cuprinse între 18 și 24 ani au pierdut timpuriu școala; 64% dintre tinerii romi sunt NEET, 29% dintre elevii romi învață în continuare în clase segregate etnice (FRA, 2016). Percepțiile funcționarilor din serviciile sociale, ilustrate de datele calitative colectate de ISE (2015, pp. 68-69), sunt că se lucrează cu dificultate cu persoanele de etnie romă. Această atribuie cauzele eșecului școlar și de integrare ocupational mai degrabă indivizilor (etnicilor romi) și mai puțin instituțiilor educaționale sau problemelor de pe piața muncii. În general, sunt folosite simplificări stereotipale pentru a explica eșecul, putând fi resimțite o resemnare în discursurile funcționarilor intervievați: „sunt refractari”, „sunt limitați”, „abandonează din cauza tradițiilor, a costurilor timpurii și a faptului că fac copii devreme”, „problema pornește de la educația părinților, de la cei 7 ani de acasă”. Pe de altă parte, tinerii romi NEET au relatat experiențe care ilustrează dezavantaje structurale majore, cele mai importante fiind șirăci și excluziunea socială, iar în plan secund se poate discuta despre subaprecierea propriilor abilități. A adăria, instituțiile educaționale și cu atât mai puțin instituțiile care oferă asistență socială nu

sunt considerate responsabile pentru facilitarea accesului și participării la educația elevilor.

În condițiile în care sistemul de învățământ se confruntă cu aceste probleme, este explicabilă dificultatea tranziției din sistemul educațional către piața muncii pentru tinerii din România. Sistemul de învățământ nu oferăanse egale la educația elevilor din medii dezavantajate¹¹, fiind mai probabil ca aceștia să pierdă timpuriu școlara, să nu aibă competențe de bază sau să urmeze un liceu aflat în ultima quartil din punctul de vedere al notelor, care oferăanse mici de îmbunătățirea nivelului competențelor. Practic, acest lucru sugerează incapacitatea sistemului de învățământ de a contribui la procese de mobilitate socială ascendentă, fiind mai probabil „contribuția” acestuia la reproducerea inter-generațională a sărăciei.

Cu toate că lipsa educației este un impediment major în integrarea tinerilor aflați în situație de vulnerabilitate din România pe piața muncii, acesta nu este singurul. Dragolea (2016) argumentează că, în contextul în care riscul de sărăcie s-a menținut constant în perioada post-criză, se poate vorbi despre un eșec al politicilor redistributive în România. Cheltuielile publice alocate pentru reducerea excluziunii sociale au fost constant scăzute în ultimii 10 ani¹² (0,2% din PIB în medie, comparativ cu 0,5 în UE28), iar riscul de sărăcie după efectuarea transferurilor sociale este printre cele mai ridicate din Europa, în special în rândul tinerilor¹³ (Dragolea, 2016, pp. 205-206). Mai mult, transferurile financiare directe nu sunt suficiente pentru oferirea unei protecții sociale adecvate, iar transferurile non-financiare destinate protecției sociale sunt de 10 ori mai mici comparativ cu UE 28 (ibid., pp. 206-212). Toate aceste informații sugerează un impact scăzut al cheltuielilor cu protecția socială în oferirea deanse de a ieși din sărăcie grupurilor vulnerabile. În ultimă instanță, piața muncii oferă puține oportunități reale, iar acolo unde există, sunt în general caracterizate prin salarii scăzute și condiții de muncă precare zilnice. Cercetarea calitativă realizată de Preoteasa (2015) este sugestivă din acest punct de vedere, autoarea argumentând faptul că alternativele la ocuparea formală în comunitatea rurală studiată sunt: munca la negru, pensionarea anticipată, migrația sau agricultura de subsistență. Dintre factorii identificați de Preoteasa (2015), cei mai importanți sunt de natură contextuală: lipsa infrastructurii de transport; lipsa ofertei de muncă la nivelul localității; absența serviciilor publice de îngrijire a copiilor și

a persoanelor dependente (adulți sau vârstnici). Nivelul salariului, care este unul scăzut, în special pentru persoanele necalificate sau slab calificate, cu un nivel de colaritate redus, poate fi de asemenea o barieră importantă, mai ales dacă este condiționat de navetă și lucru în schimburi¹⁴. Nu în ultimul rând, în raportul ISE (2015, p. 37) sunt recunoscute constrângerile întâmpinate de tinerii NEET, generate de lipsa locurilor de muncă, calitatea și remunerarea acestora.

4. Strategii privind reducerea inegalităților

Cel mai important document strategic în care regăsim ca propunere explicită reducerea inegalităților este *Pilonul European al Drepturilor Sociale*, care îi propune asigurarea echității și drepturilor sociale în Uniunea Europeană¹⁵. Acesta reunește 20 de principii care vizează domeniile de politici publice care variază de la excludere socială și discriminare, până la solidaritate generatională și protecția drepturilor copilului. Trei direcții de acțiune sunt considerate fundamentale: anse egale și acces la piața forței de muncă; condiții de muncă echitabile; protecție socială și incluziune socială.

Cea mai recentă evaluare, realizată la nivelul datelor statistice din anul 2016¹⁶, arată faptul că situația României este una critică la nivelul indicatorilor din cadrul celor trei direcții de analiză. Astfel, România înregistrează valori critice la indicatori precum: persoanele care părăsesc timpuriu sistemul formal de educație și formare profesională; decalajul de ocupare dintre femei și bărbați; numărul persoanelor aflate în risc de sărăcie și excludere socială și ponderea tinerilor care nu sunt angajați și nici nu sunt cuprinși în sistemul educațional sau de formare profesională. În privința evaluării progresului strategiilor și politicilor publice care vizează *Pilonul European al Drepturilor Sociale* în domeniul protecției sociale și incluziunii, România înregistrează valori scăzute la indicatori precum: impactul transferurilor sociale asupra reducerii sărăciei, nevoii neîndeplinite de îngrijire medicală și nivelul competențelor digitale ale indivizilor, precum și o situație slabă, dar în curs de ameliorare, a indicatorului privind participarea în învățământul precolar a copiilor cu vârste mai mici de 3 ani.

Potrivit unei analize elaborate de Fondul Monetar Internațional (Chen et al., 2018), inegalitatea economică între tinerii și vârstnici a crescut semnificativ după criza economică din 2008. Tinerii au o probabilitate mai ridicată de a se afla în situația de risc de sărăcie sau excluziune socială decât vârstnicii, iar în unele țări (inclusiv România), munca nu reprezintă în mod obligatoriu o garanție pentru ieșirea din sărăcie, în contextul prevalenței sărăciei în muncă (17,4% în 2017, conform Eurostat, indicator [ilc_iw01]) și al ocupării part-time involuntare (mai mult de jumătate din contractele part-time înregistrate în România intră în categoria „ocuparea part-time involuntară” conform Eurostat, indicator [lfsa_eppgai]). Chiar FMI recunoaște faptul că politicile de consolidare fiscală, alături de evoluția pieței muncii și de designul instituțiilor de protecție socială, au contribuit la exacerbarea inegalităților existente anterior crizei economice, la omajul în rândul tinerilor și la trendul creșterii locurilor de muncă mai puțin stabile. Mai mult, inclusiv tinerii care au contracte de muncă ce le oferă venituri suficiente pentru asigurarea unui trai decent (Guga et al., 2018) sunt vulnerabili, în eventualitatea în care își pierd locul de muncă, întrucât de în numai 5% din totalul averii din Europa și fie au credite ipotecare, fie plătesc chirie, în mai mare măsură decât alte categorii de vârstă (Chen et al., 2018). De asemenea, omajul în rândul tinerilor are un efect important asupra participării viitoare pe piața muncii. Este mai probabil ca tinerii care au experimentat omajul să aibă locuri de muncă precare, să aibă mai multe perioade de omaj, să aibă o stare de sănătate mai proastă și o bună stare generală scăzută (O'Reilly et al., 2015). Mai mult, există în Europa un proces de „mătenire” a dezavantajelor, tinerii care au avut probleme și omeri având o probabilitate ridicată să experimenteze omajul.

Scopul general al unei politici în domeniul tineretului este de a facilita depășirea provocărilor și obstacolelor de către tinerii, în tranziția de la copilărie la viața adultă (Siurala, 2006). Din acest punct de vedere, situația din România este ilustrată în ultimul raport elaborat în cadrul proiectului EXCEPT¹⁷, proiect de cercetare ce și-a propus să analizeze situația tinerilor pe piața muncii și care se află în risc de excluziune socială în Uniunea Europeană și Ucraina (Pantea, 2018). Potrivit raportului, în cazul României, problema tinerilor nu este considerată foarte importantă, dacă este să ne uităm la agenda de politici publice sau chiar la agenda de cercetare. Acest lucru este explicat în principal prin faptul că un procent semnificativ de tineri migrează în Europa de Vest, dar și prin faptul că absenteismul electoral nu îi

face un grup foarte relevant pentru elaborarea de politici, mai ales că, în contextul disparităților regionale, tinerii reprezintă un grup eterogen.

Conform aceluiași raport, instituțiile din România nu înregistrează date privind programele destinate integrării pe piața muncii a tinerilor, iar procentul din PIB alocat politicilor active de (re)integrare pe piața muncii este insignifiant (ibid.). Una dintre cele mai importante inițiative menite să sprijine tinerii vulnerabili este INTESPO – Înregistrarea Tinerilor în Evidențele Serviciului Public de Ocupare¹⁸, scopul central fiind acela de a crește numărul de tineri NEET înregistrați pentru a sprijini integrarea acestora în programe de formare pe piața muncii. Activitățile au fost mai degrabă axate pe o componentă administrativă și nu iau în calcul problemele structurale cu impact asupra omajului în rândul tinerilor, precum: lipsa locurilor de muncă de calitate și bineplătite, costurile ascunse ale continuării educației, calitatea redusă a educației profesionale, raportul problematic dintre salarii și costul vieții, formele atipice de ocupare, în special ocuparea precară, tot mai răspândite (Pantea, 2018).

Alte programe implementate au vizat dezvoltarea sistemului de ucenicie din România. Ucenicia este considerată ca o soluție pentru facilitarea tranziției tinerilor de la școală la piața muncii, oferind formare profesională inițială și continuă de calitate și asigurând un loc de muncă ce furnizează securitate socială pentru tineri. Însă, potrivit Raportului Proiectului Pilot IER: *Evaluarea sistemului de Ucenicie din România*, elaborat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice (2015), au fost încheiate un număr redus de contracte. Evaluarea realizată de Pantea (2018) sugerează că programul nu reușește să aibă un impact asupra principalelor cauze ale omajului și excluziunii sociale în rândul tinerilor. Intervențiile sunt mult prea centrate pe companii, iar riscul utilizării ucenicilor pe post de angajați nu este luat în considerare. Nu în ultimul rând, nu există dovezi care să sugereze că stagiile de ucenicie au întrerupt seria „locurilor de muncă pe termen scurt” și că, în final, calificările au fost utilizate cu succes de tineri pentru a găsi locuri de muncă.

Alte politici sociale care sunt în strâns legătură cu incluziunea socială sunt cele legate de locuire sau de sprijinire a ocupării grupurilor vulnerabile. Programe precum „Prima chirie”¹⁹ au ca obiectiv sprijinirea persoanelor

care se deplasează pentru obținerea unui loc de muncă la o distanță mai mare de 50 km, pe o perioadă de maximum 36 de luni. Programul nu a funcționat înșurub, numărul de beneficiari a fost redus, iar principalele cauze ale excluziunii sociale sau omajului în rândul tinerilor nu au fost luate în considerare. Mai mult, în implementarea programului nu s-a ținut cont de disponibilitatea locurilor de muncă în proximitatea domiciliului (ibid.).

Un alt program este „Promovarea participării pe piața a muncii a tinerilor cu risc de marginalizare socială”²⁰, care funcționează pe principiul subvenționării angajatorilor pentru fiecare persoană angajată, cu vârste cuprinse între 16-26 ani, care se află în diverse situații de marginalizare. Măsură a sprijinit integrarea pe piața a muncii a 50% din numărul total de tineri aflați în grupul țintă, înșurub evaluarea sugerează că este problematic din mai multe puncte de vedere: grupul țintă este foarte eterogen, calitatea ocupării este scăzută (măsurat inclusiv prin măsurile de sprijin reduse pentru angajatorii și ceilalți angajați și pregătirea pentru a nu discrimina beneficiarii, pentru a înșurub elegeri problemele cu care aceștia se confruntă) (ibid.).

Singurul exemplu de succes prezentat de Pantea (2018) este legat de oferirea de educație profesională tinerilor din sistemul secundar de învățământ, prin parteneriat între sistemul public de educație, o companie privată și elevi. Acest tip de intervenție a fost înșurub realizat la nivel local, numărul de beneficiari fiind scăzut. Cu toate acestea, pregătirea a fost considerată de calitate, iar tinerilor le-au fost oferite locuri de muncă în companie la finalizarea studiilor. Problema fundamentală a acestor programe care funcționează la scară mică este că, în condițiile implementării la o scară mai largă, angajatorii pot deveni foarte selectivi cu persoanele care finalizează învățământul.

5. Concluzii

În această lucrare mi-am propus să analizez situația tinerilor vulnerabili din România într-un context mai larg. Accentul a fost pus pe tinerii NEET și pe cei predispuși să se afle în risc de excluziune socială. În prima parte am descris principalele tipuri de inegalități sociale la care sunt expuși tinerii din România. Tinerii reprezintă o categorie vulnerabilă, mai expuși riscului

de s r cie sau excluziune social i care este afectat de schimb rile pie ei muncii i de apari ia ocupa iilor atipice, inclusiv cele specifice capitalismului de tip platform (companii care ofer solu ii *hardware* i *software* astfel încât indivizi ter i s î i desf oare activit i economice – Uber, Aribnb etc.)²¹. În a doua parte am analizat care sunt principalele caracteristici ale tinerilor NEET din România în raport cu media UE28. Tinerii NEET locuiesc mai degrab în mediu rural, ora e mici sau suburbii, decât în urban; sunt distribui i uniform din punctul de vedere al nivelului de colaritate; sunt mai degrab inactivi care nu î i caut sau nu sunt disponibili pentru a munci, decât omeri care au c utat activ un loc de munc în ultimele 4 s pt mâni; jum tate dintre tinerii NEET ar dori s munceasc , indiferent dac ei caut sau nu un loc de munc , lucru care infirm stereotipurile conform c rora decizia de a munci sau nu ine de o alegere individual ; diferen ele de gen sunt importante, num rul tinerelor NEET fiind mai mare, comparativ cu cel al b rba ilor i sunt, mai degrab , inactive i, mai degrab , indisponibile pentru a munci, comparativ cu b rba ii.

Am argumentat, de asemenea, c problema tinerilor vulnerabili trebuie în eleas în raport cu problemele din înv mânt, dar i cu cele de pe pia a muncii. Printre motivele cele mai importante pentru care tinerii ajung s fie vulnerabili se num r i rezultatele sistemului de înv mânt românesc precum: abandon colar timpuriu ridicat; lipsa competen elor de baz la ie irea din sistem; inegalit i educa ionale, în defavoarea celor cu statut socio-economic al familiei sc zut, fenomen ce duce la reproducerea inter-genera ional a s r ciei. De asemenea, politicile sociale sunt ineficiente în reducerea s r ciei, iar structura pie ei muncii, disparit ile geografice i diviziunea rural-urban reprezint deseori un impediment în integrarea tinerilor, mai ales în contextul în care România este ara cu o pondere mare a persoanelor care de i muncesc se afl sub pragul s r ciei, situa ie cauzat în principal de num rul mare de persoane ocupate în munci agricole de subzisten realizate în propria gospod rie.

Analiza programelor în domeniul tineretului, cu accent pe cele care î i propun incluziunea social i reducerea omajului, în contextul austerit ii de dup criza economic global din 2008, ilustreaz c impactul acestora este mai degrab limitat (a se vedea i Strat et al., 2018). Pân în prezent, cele mai multe m suri implementate în România au avut un impact sc zut asupra

incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile. Cu alte cuvinte, politicile și programele implementate și cele aflate în implementare nu reușesc să atenueze problemele structurale care generează vulnerabilitate în rândul tinerilor. Luarea în considerare a particularităților grupurilor vulnerabile și îmbunătățirea capacității administrative a serviciilor de ocupare pentru înregistrarea tinerilor aflați în căutarea unui loc de muncă, reprezintă condiții importante pentru politicile ce își propun sprijinirea tinerilor. De asemenea, procesul de evaluare a impactului politicilor existente trebuie îmbunătățit, în condițiile în care evaluarea administrativă este preferată deseori studiilor de impact.

Mulțumiri

Această lucrare a primit sprijin financiar din partea **Programului Operațional Capital Uman 2014-2020**, co-finanțat prin Fondul Social European, proiect **POCU/380/6/13/124708 nr. 37141/23.05.2019**, cu titlul „**Cercetător-antreprenor pe piața muncii în domeniile de specializare inteligent (CERT-ANTREP)**”, coordonat de către Colegiul Național de Studii Politice și Administrative. Doresc, de asemenea, să aduc mulțumiri Irinei Lonean, recenzenților și editorilor Revistei de Pedagogie pentru comentariile pertinente pe primele versiuni ale acestui articol.

NOTE

- ¹ GINI măsoară modalitatea în care distribuția veniturilor dintr-o țară se abate de la o distribuție egală (unde zero înseamnă egalitate perfectă, iar 100 inegalitate perfectă).
- ² S80/S20 reprezintă raportul dintre cei mai bogați 20% și cei mai săraci 20% din punctul de vedere al veniturilor. Cu cât raportul este mai mare cu atât inegalitatea dintre cele două grupuri este mai mare.
- ³ Tineri care nu sunt nici angajați, nici nu își continuă educația sau formarea.
- ⁴ Detalii aici: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=en>
- ⁵ Detalii aici: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1176>
- ⁶ Procentul populației cu vârste între 18-24 care au cel mult coală gimnazială și nu se mai află în sistemul de educație sau formare.
- ⁷ „Nivelul 2 este considerat nivelul de bază necesar a fi atins de către un tânăr de 15 ani până la finalizarea învățământului obligatoriu, pentru a putea funcționa eficient în societatea cunoașterii.” (<https://www.edu.ro/rezultatele-elevilor-rom%C3%A2ni-la-testarea-oecd-pisa-2015>).

- ⁸ OECD a construit un index al statusului economic, social și cultural care ia în considerare educația și ocupația prin ilor, dar și bunurile materiale, culturale și resursele educaționale de înute în familie (OECD, 2016).
- ⁹ Aprecierea directorilor cu privire la calitatea materialelor de instrucție, echipamente de laborator, computere, softuri și internet, materiale din bibliotecă.
- ¹⁰ Detalii aici: <https://www.edu.ro/sites/default/files/2017-06-30%20Dosar%20EN%202017%20v3.pdf>
- ¹¹ Criteriile pentru stabilirea mediilor dezavantajate sunt multiple, iar unii indivizi pot experimenta mai multe în același timp. De exemplu, probabilitatea ca o femeie română, dintr-o comunitate săracă, să creeze prin ea un nivel de colaritate scăzut, un statut precar pe piața muncii, care locuiește în mediul rural și are lipsuri materiale majore va întâmpina dezavantaje multiple în participarea la educație, inclusiv generate de efecte comune ale acestor factori.
- ¹² Eurostat, indicator [spr_exp_gdp].
- ¹³ Înainte de transferuri sociale, riscul de sărăcie era în anul 2015 29,3%, iar după transferuri sociale 25,4% (în UE28 era 25,9% înainte de transferuri sociale, respectiv 17,3% după transferuri) (Eurostat (ilc_li10), (ilc_li02)).
- ¹⁴ De exemplu, o familie formată din doi adulți și doi copii care au veniturile totale formate din două salarii minime și două alocații pentru copii nu au reușit să atingă în ultimii 27 de ani nivelul calculat al costului minim decent și nici nivelul costului minim de subzistență (Zamfir et al., 2017).
- ¹⁵ Detalii aici: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_ro#
- ¹⁶ Vezi Social Score Board 2018, disponibil la adresa: <http://europa.eu/rapid/attachment/IP-18-1341/en/Factsheet%20-%20Social%20Scoreboard%20-%202018%20Country%20Reports.pdf>
- ¹⁷ Detalii aici: <http://www.except-project.eu/about-the-project/>
- ¹⁸ Detalii aici: <http://www.mmanpis.ro/intespo-inregistrarea-tinerilor-in-evidentele-serviciului-public-de-ocupare-pocu13523113589/>
- ¹⁹ Detalii aici: <http://gov.ro/ro/guvernul/sedinte-guvern/norme-pentru-aplicarea-programului-prima-chirie-destinat-stimularii-mobilitatii-fortei-de-munca>
- ²⁰ Detalii aici: <http://www.ajofmiasi.ro/continut/servicii-pentru-angajatori#ancora6>
- ²¹ Detalii aici: <https://www.eurofound.europa.eu/data/platform-economy/records/platform-capitalism>

Referințe

- Briciu, C. (2016). Politici sociale de locuire. *Calitatea vieții*, 27(1), 42-62.
- Brown, P., & Lauder, H. (2010). Economic globalisation, skill formation and the consequences for higher education. In M. Apple, S. Ball & L. A. Gandin

(Eds.), *The Routledge International Handbook of the Sociology of Education*. Routledge.

- Chen, T., Hallaert, J.-J., Pitt, A., Qu, H., Queyranne, M., Rhee, A., Shabunina, A., Vandenbussche, J., & Yackovlev, I. (2018). *Inequality and Poverty across Generations in the European Union*. International Monetary Fund.
- Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241-1299. <https://doi.org/10.2307/1229039>
- Dragolea, A. (2008). Preferin e i mecanisme pe pia a muncii–o abordare de gen sau cum „aleg” femeile performan e profesionale mai sc zute i bani mai pu ini. În O. B lu (Ed.), *Gen i interese politice. Teorii i practici*. Tritonic.
- Dragolea, A. (2016). *Statul bun st rii dup criza economic* . Tritonic.
- Domni oru, C. (2014). *The largest drop in income inequality in the European Union during the Great Recession: Romania’s puzzling case*. ILO.
- Eurofound. (2012). *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*. Publications Office of the European Union.
- Eurofound. (2013). *Third European Quality of Life Survey – Quality of life in Europe: Social inequalities*. Publications Office of the European Union.
- Eurofound. (2016). *Exploring the diversity of NEETs*. Publications Office of the European Union.
- European Commission. (2017, 2018, 2019). *Education and training monitor – Romania*. Publications Office of the European Union.
- European Commission. (2018). *2018 Report on equality between women and men in the EU*. Publications Office of the European Union.
- Ferrera, M. (2010). The South European Countries. In F. G. Castles, S. Leibfried, J. Lewis, H. Obinger & C. Pierson (Eds.), *The Oxford Handbook of the Welfare State*. OUP Oxford.
- Florian, B., & oc, S. (2018). What Happens to Policies When Assuming Institutions? A Short Story About Romania’s Never-Ending Educational Reform. *European Education*, 50(4), 320-335. <https://doi.org/10.1080/10564934.2017.1344862>
- Hatos, A. (2006). *Sociologia educa iei*. Polirom.
- Guga, ., Mih ilesco, A., & Sp tari, M. (2018). *Co ul minim de consum lunar pentru un trai decent pentru popula ia României*. Studiu Syndex.
- ISE. (2015). *Aspecte privind incluziunea social a tinerilor afla i în afara sistemelor de educa ie, formare i ocupare profesional (NEET)*. http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2016/12/Raport-cercetare-NEET_final_2016.pdf.
- Ministerul Muncii, Familiei, Protec iei Sociale i Persoanelor Vârstnice. (2015). *Raport Proiect Pilot EIR: Evaluarea Sistemului de Ucenicie din România*.

- http://sgg.gov.ro/docs/File/UPP/doc/analiza_impact/Analiza%20privind%20sistemul%20de%20ucenie%20in%20Romania.pdf
- Monitorul social. (2018). *Contracte de muncă : întreprinderi de stat vs întreprinderi private*. Fundația Friedrich Eberth Stiftung.
<https://monitorsocial.ro/data/contracte-de-munca-intreprinderi-de-stat-vs-intreprinderi-private/>
https://monitorsocial.ro/indicator/contracte-de-munca-intreprinderi-de-stat-vs-intreprinderi-private/?fbclid=IwAR1TnT_3Omv_cz1eahBtRQIyVG4Vklfo0YpmqZmZxIhqNzgSB_0IQZKYN0U
 - OECD. (2016). *PISA 2015 Results in Focus*. OECD Publishing.
 - O'Reilly, J., Eichhorst, W., Gabos, A., Hadjivassiliou, K., Kurakova, L., Lain, D., Lesckhe, J., McGuinness, S., Nazio, T., Ortlieb, R., Russell, H., & Villa, P. (2015). Five Characteristics of Youth Unemployment in Europe: Flexibility, Education, Migration, Family Legacies, and EU Policy. *SAGE Open*, 5(1), 1–19.
<https://doi.org/10.1177/2158244015574962>
 - Pantea, M. C. (2018) *Youth employment policies in Romania*. EXCEPT Working Papers, WP No. 45, Tallinn University.
<http://www.except-project.eu/working-papers/>
 - Pleșu, A. (coord.) (2015). *Discriminarea – factor de risc în incluziunea socială a tinerilor NEET*. Pro Universitaria.
 - Precupețu, I., & Pop, C. E. (2017). Pentru o abordare socială în domeniul șomajului. Factorii structurali ai determinării șomajului de structură. *Calitatea vieții*, 28(3), 219-242.
 - Preoteasa, A-M. (2015). Munca precară, soluție pentru populația vulnerabilă din mediul rural. Rezultate dintr-o cercetare calitativă. *Calitatea vieții*, 26(1), 36-59.
 - Rașcu, C. (2010). Incluziune adversă. Prestațiile sociale și persistența șomajului în rândul romilor din România. In S. Toma & L. Foszto (Eds.), *Spectrum: Cercetări sociale despre romi*. Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale.
 - Siurala, L. (2006). *A European framework for youth policy*. Directorate of Youth and Sport Council of Europe Publishing.
 - Strat, V. A., Trofin, L., & Lonean, I. (2018). A theory based evaluation on possible measures which increase young NEETs employability. *Proceedings of the International Conference on Business Excellence*, 12(1), 931-941.
<https://doi.org/10.2478/picbe-2018-0083>
 - Sandu, D. (2010). *Lumile sociale ale migrației românești în străinătate*. Polirom.
 - Șoc, S. (2016). Familie, coală și succes școlar în învățământul liceal românesc. *Calitatea vieții*, 27(3), 189-215.
 - Șoc, S. (2018). *Clasă și educație. Inegalitate și reproducere socială în învățământul românesc*. Pro Universitaria.

- Zamfir, C. (2012). *Ce fel de tranzi ie vrem? Analiza critic a tranzi iei II, Raportul social al ICCV nr. 5.*
<http://old.iccv.ro/sites/default/files/Raport%20ICCV%205-2012.pdf>
 - Zamfir, C. (Eds.). (2017). *Raport social al ICCV 2017. Starea social a României. Calitatea vie ii: situa ia actual i perspective pentru 2038.*
<http://www.csnmeridian.ro/files/docs/Raport%20social%20Academia%20Romana%20-%20ICCV%202017.pdf>
-

The online version of this article can be found at:
<http://revped.ise.ro/category/2020-en/>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Versiunea online a acestui articol poate fi găsită la:
<http://revped.ise.ro/category/2020-ro/>

Această lucrare este licențiată sub Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Pentru a vedea o copie a acestei licențe, vizitați <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> sau trimiteți o scrisoare către Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, SUA.